

О. М. Прокопова,

к. е. н., доцент, Державний торговельно-економічний університет

ORCID ID: 0000-0003-0823-0188

Н. В. Кудлаєва,

к. е. н., доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ORCID ID: 0000-0001-8369-886X

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.9—10.38

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

O. Prokopova,

PhD in Economics, Associate Professor, State University of Trade and Economics

N. Kudlaieva,

PhD in Economics, Associate Professor, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ACCOUNTING IN THE CONDITIONS OF MARTIMATE: KEY CHARACTERISTICS AND PROBLEM ASPECTS

Встановлений порядок ведення діяльності та відображення її результатів у бухгалтерському обліку був порушений через запровадження в Україні воєнного стану. Перші декілька днів життєдіяльність країни повністю сфокусувалась на збройній агресії Російської Федерації та захисті української державності. Проте, однією із ключових заповорок функціонування держави, а отже і забезпечення оборони, є робота її економіки. Відтак, поступово суб'єкти господарювання повернулися до ведення своєї діяльності. Проте нові умови зовнішнього середовища вимагали від уряду країни розробки нових правил ведення бізнесу, і як наслідок, адаптованого під ці умови, порядку ведення бухгалтерського обліку.

У науковому дослідженні ми визначили вплив правового режиму воєнного стану на порядок ведення обліку на підприємстві. Систематизували ключові сфери запровадження новацій, пов'язаних із обліковою діяльністю. Розглянули систему пільг та послаблень для малого та середнього бізнесу, як заповорок для їх виживання в нових умовах. Визначили порядок ведення ними діяльності за межами України.

Дослідили ключові зміни щодо заробітної плати та пов'язаних із нею виплат. Зокрема, встановили порядок сплати єдиного соціального внеску за мобілізованих працівників та процедури його відшкодування за рахунок коштів держави. Визначили порядок надання відпусток в умовах воєнного стану. Розглянули новий порядок розрахунку середньої заробітної плати мобілізованих працівників. Дослідили можливість працевлаштування тимчасово переміщених осіб без звільнення з основного місця роботи.

Розкрили порядок ведення обліку гуманітарної та благодійної допомоги, крізь призму визначення правил відображення добровільної передачі майна на потреби збройних сил України та підрозділів територіальної оборони, а також у випадку його примусового вилучення. Дослідили порядок нарахування амортизації основних засобів у випадку неможливості їх використання для ведення діяльності. Визначили порядок адміністрування податку на додану вартість, в умовах відсутності можливості проводити реєстрацію податкових накладних та розрахунків коригувань до них в єдиному реєстрі податкових накладних, а також окреслили зміни у новому порядку на найближчу перспективу. Проаналізували кроки держави для подолання дефіциту пального та нафтопродуктів в Україні через запровадження податкових пільг для імпортерів пального, а також зміну закріпленого законодавчо граничного рівня торговельної націнки.

The established procedure for conducting activities and reflecting its results in accounting was violated due to the imposition of martial law in Ukraine. For the first few days, the country's life focused entirely on the armed aggression of the Russian Federation and the defense of Ukrainian statehood. However, one of the key guarantees of the functioning of the state, and hence the provision of defense, is the work of its economy. As a result, businesses gradually returned to business. However, the new environmental conditions required the government to develop new rules for doing business, and as a result, adapted to these conditions, the order of accounting.

In the research we determined the influence of the legal regime of martial law on the order of accounting at the enterprise. Systematized key areas of innovation related to accounting activities. The system of benefits and concessions for small and medium-sized businesses was considered as a guarantee for their survival in the new conditions. They determined the procedure for their activities outside Ukraine.

Key changes in wages and related benefits were explored. In particular, the procedure for paying the single social contribution for mobilized workers and the procedure for reimbursing it at the expense of the state were established. The procedure for granting martial law leave was determined. A new procedure for calculating the average salary of mobilized workers was considered. The possibility of employment of temporarily displaced persons without dismissal from the main place of work was investigated.

The procedure for keeping records of humanitarian and charitable assistance was revealed, through the prism of determining the rules for reflecting the voluntary transfer of property to the needs of the Armed Forces of Ukraine and territorial defense units, as well as in case of forcible seizure. The procedure for calculating the depreciation of fixed assets in case of inability to use them for business was investigated. Determined the procedure for administering value added tax, in the absence of the possibility of registration of tax invoices and calculations of adjustments to them in a single register of tax invoices, and outlined changes in the new order in the near future. They analyzed the steps taken by the state to overcome the shortage of fuel and oil products in Ukraine through the introduction of tax benefits for fuel importers, as well as changes in the statutory marginal level of trade margins.

Ключові слова: бухгалтерський облік, воєнний стан, мобілізовані працівники, вилучення майна, добровільна передача, податкові пільги.

Key words: accounting, martial law, mobilized workers, seizure of property, voluntary transfer, tax benefits.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Правила ведення бухгалтерського обліку формуються під впливом національних та міжнародних стандартів обліку, які розроблялись не одне десятиліття. Ці правила є добре відомими, і в переважній більшості випадків, не виникає проблем при їх практичному застосуванні. Так, з приводу тих чи інших облікових питань, є велика кількість роз'яснень податкових органів, статей аналітиків та практиків, які розміщують їх у популярних бухгалтерських журналах, тощо. Іншими словами, якщо у бухгалтера і виникають якісь непорозуміння щодо правильності відображення в обліку тих чи інших операцій, він має змогу швидко їх вирішити.

24 лютого поточного року на Україну була здійснена збройна агресія з боку Російської Федерації, внаслідок чого цього ж дня, Указом Президента України №64/2022 було введено воєнний стан [1]. З цього ж дня, Торгово-промисловою палатою України було підтверджено, що обставини, в яких опинилась Україна починаючи з 24 лютого і до офіційного закінчення воєнного стану, є надзвичайними та невідворотними, тобто підпадають під визначення форс-мажорних [2]. Багато громадян були змушені покинути свої домівки, значна частина людей виїхала за кордон, проте багато хто з підприємців залишився в Україні та продовжив свою господарську діяльність. Так, обсяги її здійснення стали значно меншими, стандартні схеми роботи піддались вагомим перетворенням, але вони продовжують працювати і підтримувати вітчизняну економіку. Відтак, вивчення особливостей відображення в бухгалтерському обліку діяльності цих суб'єктів у принципово нових умовах зовнішнього середовища, зумовлює актуальність наукового дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Необхідність роз'яснення нових правил ведення облікової діяльності для суб'єктів господарювання, які продовжили свою роботу для підтримки життєдіяльності держави, зумовили великий інтерес науковців та аналітиків до тематики дослідження. Зокрема, ваговий вклад у відображення в бухгалтерському обліку операцій із вилученням майна юридичних осіб на потреби оборони здійснювала Озерова О. [3]. Клименко М. досліджував ключові характеристики бухгалтерського обліку під час війни та шляхи оптимізації податків [2], а Семенченко Ж. розглядала особливості нарахування та сплати ЄСВ у воєнний час [4]. У свою чергу, Догадіна О. вивчала трудові відносини в умовах воєнного стану згідно з новоприйнятим законом [5], а Морозовська Г. розкривала особливості нарахування амортизації основних засобів у нових умовах [6]. Окрім того, Куртенок С. досліджувала особливості нарахування та обліку ПДВ, зокрема на особливі групи товарів, призначені для оборонної галузі [7]. Проте, не применшуючи вклад зазначених авторів, вважаємо, що динамічність змін, які впроваджуються у сфері бухгалтерського обліку, пов'язані із продовженням воєнного стану, формують поле для проведення подальших досліджень.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

З урахуванням вищенаведеного, метою наукового дослідження виступає виокремлення та систематизація особливостей ведення бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану із виокремленням проблемних аспектів, які спричинені нововведеннями.

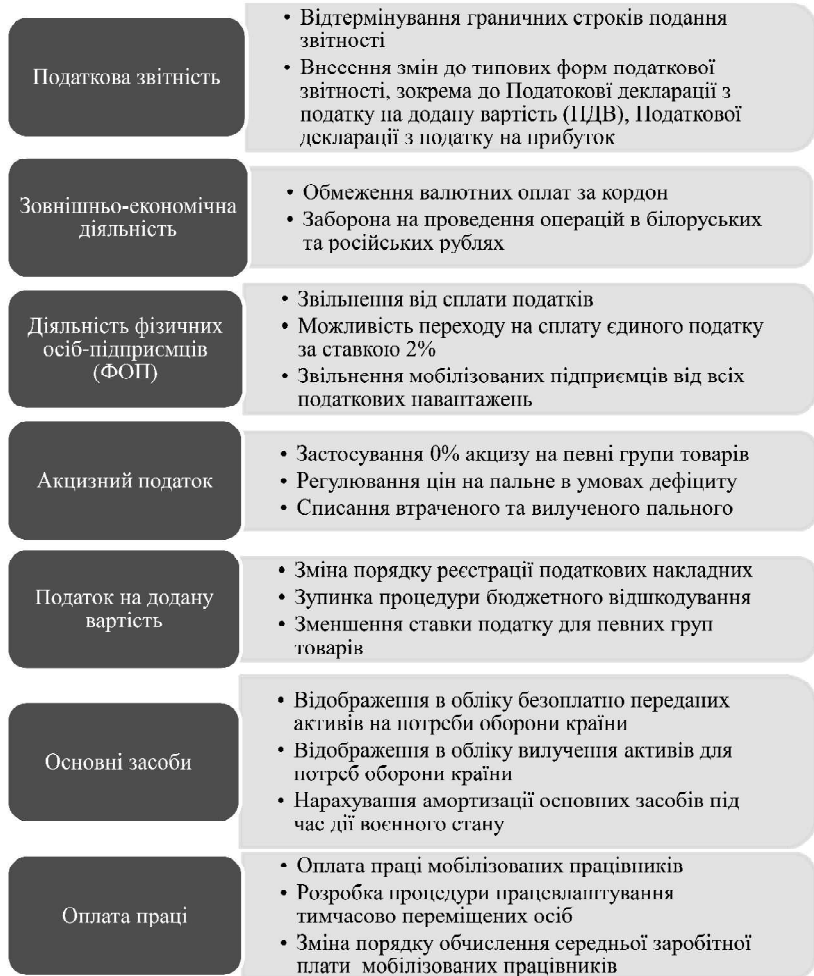
ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Будь-яка господарська операція, здійснена на підприємстві, в обов'язковому порядку повинна бути відображена в бухгалтерському обліку із дотриманням принципів безперервності та послідовності. До господарських операцій відносяться дії або події, в результаті яких відбувається зміна структури активів та зобов'язань, а також власному капіталу підприємства. У випадку, коли господарські операції не відображаються в бухгалтерському обліку безперервно, відбувається їх накопичення, яке в подальшому вимагатиме значних затрат часу і коштів для відновлення обліку. Саме тому, попри дію форс-мажорних обставин у вигляді воєнного стану, необхідно всіма силами забезпечувати продовження облікової діяльності на підприємстві. Дані бухгалтерського обліку дозволяють у режимі реального часу проконтролювати активи та зобов'язання підприємства, а отже уникнути негативних наслідків у майбутньому. З урахуванням цього, для підтримки бізнесу, в Україні було прийнято ряд новацій, які стосуються наступних сфер (рис. 1).

Розглянемо детальніше ключові із них. Найбільш вразливими для впливу обставин із зовнішнього середовища, звичайно є середній бізнес. Відтак, на його підтримку було розгорнуто масштабну систему пільг та послаблень. Зокрема, згідно Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану" для ФОП було запроваджено наступні зміни:

- 1) добровільна сплата єдиного податку, починаючи з березня 2022 року;
- 2) звільнення платників єдиного податку (ЄП) від сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ) за себе і за мобілізованих працівників починаючи з березня поточного року;
- 3) зниження ставки єдиного податку з 5% до 2%. При цьому, встановлені обмеження для перебування на зменшеній ставці, щодо граничного обсягу доходу в обсязі до 10 млрд. грн для ФОП 3 групи було знято Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану" [11].
- 4) мобілізовані підприємці або підприємці-військовослужбовці повністю звільняються від податкового навантаження, а також обов'язку з подання Податкової декларації з ПДВ.

Значна частина ФОП була змушена виїхати за кордон, деякі з них маючи змогу продовжувати діяльність поза межами України закономірно зіткнулась із низкою запитань, яким чином вони мають право її здійснювати. В офіційному роз'ясненні Державної податкової служби

Рис. 1. Сфери впровадження новацій, пов'язаних із запровадженням воєнного стану

Джерело: власна розробка автора на основі [2; 4; 8—11].

України вказано, що такі підприємці мають право відкрити рахунки для зарахування коштів в іноземних банках на власне ім'я. На цей рахунок зараховуватимуться кошти від діяльності ФОП, проте для цілей бухгалтерського обліку всі суми, які надійшли на нього враховуватимуться в загальний річний обсяг доходу. Важливо контролювати, щоб всі господарські операції строго відповідали наявним у підприємця КВЕДам, а також необхідності виконання ними своїх податкових зобов'язань [2].

Велика кількість новацій торкнулись нарахування заробітної плати та пов'язаних із нею виплат та платежів. Зокрема, було скасовано пеню за несвоєчасну сплату ЄСВ, а також відмінено всі штрафні санкції на період дії воєнного стану.

Окрім того, ФОП 2 та 3 груп, а також юридичних осіб, платників єдиного податку 3 групи було звільнено від сплати ЄСВ за мобілізованих працівників. Проте, в той же час, платників ЄП 4 групи, а також незалежних професіоналів не наділили повноваженнями самостійно ухвалювати рішення про несплату ЄСВ за мобілізованих працівників, а також тих, які добровільно вступили до складу Територіальної оборони [4].

Відтак, якщо у першому випадку, ЄСВ нараховується проте не сплачується роботодавцями, у випадку платників ЄП 4 групи обов'язку по сплаті ЄСВ не уникнути. З

іншого боку, звільнення від сплати ЄСВ формує собою для роботодавців ряд суперечностей, пов'язаних із заповненням звітності, які на момент дослідження вирішені не були. Зокрема, щодо відображення сплати ЄСВ за рахунок коштів держави, адже внесок в нараховується роботодавцем у звичному порядку, а типова форма Об'єднаної звітності з ЄСВ, податку на додану вартість та військового збору не дає можливості цей момент врахувати. Таким чином, у роботодавців виникають зобов'язання перед бюджетом, хоча фактично їх виникати не повинно.

Нововведення торкнулись і порядку надання відпусток. Так, згідно із Законом України "Про відпустки" надання відпустки без збереження заробітної плати відбувається роботодавцем у обов'язковому порядку за ініціативою працівника, а всі інші види відпусток — за згодою сторін. Проте, відповідно до Закону України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" відпустка без збереження заробітної плати, як і під час дії карантину, пов'язаного із поширенням корона вірусної інфекції COVID-19, надається працівнику без обмежень [12]. При цьому, основні зміни торкнулись порядку надання будь-яких інших відпусток, крім відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами. Так, на час дії правового режиму воєнного стану роботодавець може відмовити у наданні будь-якої з цих відпусток. Основні щорічні відпустки за згодою сторін також переносяться на інший період.

У той же час, Постановою Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Порядку обчислення середньої заробітної плати" внесено зміни до схеми обчислення заробітної плати, шляхом виключення із розрахункового періоду часу, за який відсутні дані щодо нарахованої заробітної плати працівника через проведення бойових дій під час воєнного стану.

Через збройну агресію Російської Федерації, багато людей були змушені змінити своє місце проживання. Відтак, можливості продовжувати працювати, для забезпечення свого життя у них немає. У цих умовах, постає питання про можливість працевлаштування внутрішньо переміщених осіб (ВПО). На думку експертів, такі особи мають право на працевлаштування без звільнення із попереднього місця роботи, але в цьому випадку трудові відносини повинні бути оформлені як сумісництво. Окрім того, ВПО мають право на отримання матеріального забезпечення, страхових виплат та інших послуг в межах загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Протягом останніх двох місяців, значної актуальності набули особливості обліку гуманітарної та благодійної допомоги. Так, Міністерство фінансів України, у своєму листі від 27 квітня 2022 року нагадав про діючий Порядок бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги, який був прийнятий у 1999 році. Згідно з ним отримана гуманітарна допомога обліковується за дебетом рахунків грошових коштів, товарів, запасів та іншого майна у кореспонденції із рахунком 48 "Цільове фінансування і цільові надходження" [13].

Під час воєнного стану, держава має право вилучити у юридичної особи майно на потреби оборони. Головною умовою його проведення є обов'язкове попереднє або наступне відшкодування вартості такого майна у повному обсязі. Унікальність ситуації, спричинює виникнення ряду запитань, щодо порядку відображення її в обліку. Так, згідно дослідження Озерова О. у

випадку вилучення майна формується відповідний Акт про примусове відчуження або вилучення майна, при цьому таке майно не потрібно списувати з балансу підприємства. Необхідність подальшого його обліку пов'язана із тим, що після закінчення дії правового режиму воєнного стану таке майно повинно бути повернуто власнику. Для забезпечення точності бухгалтерського обліку, рекомендується ввести додатковий субрахунок до рахунку 10 "Основні засоби", із перенесенням на нього всього майна, вилученого державою [3]. Амортизація в цьому випадку нараховується у звичайному порядку із подальшим віднесенням її у кредит рахунку 977 "Інші витрати звичайної діяльності". Після повернення майна у власність підприємства, достатньо буде просто перенести його із додаткового субрахунку на попереднє місце його обліку.

У випадку добровільної передачі підприємствами майна або коштів на потреби Збройних Сил України (ЗСУ) або підрозділів територіальної оборони (ТО), без подальшого їх відшкодування з боку держави, така операція не вважатиметься реалізацією з ціллю оподаткування. При цьому, підприємство має право включити до витрат повну вартість майна чи обсяг коштів, які були добровільно передані на потреби армії. Окрім того, Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану" передбачено, що відшкодування вартості пального, яке було використано під час надання транспортних послуг для потреб ЗСУ та підрозділів ТО також не повинно включатись до оподаткованого доходу таких надавачів послуг [14].

Неможливість повноцінно здійснювати свою діяльність, зумовили у бухгалтерів виникнення суперечностей щодо доцільності та правомірності нарахування амортизації основних засобів, які не використовуються через призупинення діяльності у зв'язку із веденням військових дій. У цьому випадку є два варіанти розвитку подій. Перший із них полягає у тому, що амортизація продовжує нараховуватись, так як воєнний стан є форс-мажорною обставиною, а амортизація основних засобів припиняється лише на період їх модернізації, консервації, реконструкції, добудови та дообладнання. Тобто у діючих умовах амортизація повинна нараховуватись у звичному порядку. Другим варіантом є тимчасове виведення з експлуатації основного засобу шляхом видачі відповідного наказу [6]. У такому випадку нарахування амортизації припиняється до моменту повторного введення в експлуатацію об'єкта. При цьому, негативним моментом припинення нарахування амортизації є те, що попри зупинку фізичного знову об'єкту, він піддається моральному старінню за будь-яких умов. Проте, яким шляхом розраховувати амортизацію і чи нараховувати її взагалі вирішують вже самі підприємства, чітко встановлених правил для цього немає.

Вагомий комплекс новацій торкнувся порядку розрахунку ПДВ. Через значні перебої у роботі сервісів Державної податкової служби України у перший місяць після запровадження правового режиму воєнного стану, було спрощено механізм реєстрації в Єдиному державному реєстрі податкових накладних (ЄРПН) податкових накладних (ПН) та розрахунків коригувань до них. Так, за лютий місяць 2022 року платники податків під

час формування податкових зобов'язань (ПЗ) та податкового кредиту (ПК) повинні були керуватись вже зареєстрованими в ЄРПН ПН, а також первинними документами, сформованими із дотриманням вимог чинного законодавства. У всіх інших наступних звітних періодах ПЗ та ПК формуються платником виключно на підставі наявних первинних документів. При цьому, після завершення дії воєнного стану на платників податку накладено обов'язок забезпечити реєстрацію в ЄРПН всіх податкових накладних та коригувань до них. Проте, такий порядок розрахунку ПДВ формує собою багато суперечностей та неточностей, як в майбутньому буде вкрай важко відстежити. З урахуванням цього, голова податкового комітету Верховної Ради України, Д. Гетьманцев анонсував відновлення реєстрації податкових накладних найближчим часом. На такий крок вплинули численні звернення з боку бізнесу щодо запуску механізму відшкодування ПДВ та реєстрації ПН [15].

Окрім того, на фоні руйнування налагоджених ланцюгів постачання виник дефіцит багатьох товарів. Критичним для життєдіяльності країни стала нестача пального та нафтопродуктів. Ще за часів поширення пандемії корона вірусної інфекції COVID-19 урядом було запроваджено державне регулювання цін на пальне та встановлено граничний рівень торговельної надбавки. В умовах воєнного стану, для подолання сформованого дефіциту, Кабінет Міністрів України збільшив встановлену торговельну надбавку на дизельне паливо та бензин на 40%. При цьому, введено ставку 7% ПДВ для операцій з ввезення та постачання пального та нафтопродуктів на територію України. Після впровадження таких заходів, очікується, що сформований дефіцит буде значно зменшений до повного його подолання.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

На основі проведеного дослідження, можемо побажити, що запровадження правового режиму воєнного стану суттєво вплинуло на звичний порядок ведення бухгалтерського обліку. Зокрема, вітчизняні суб'єкти господарювання стикнулись із необхідністю відображення в обліку операцій з безоплатної передачі та вилучення майна на користь ЗСУ та підрозділів ТО. Окрім того, змін зазнав і порядок нарахування амортизації на таке майно, а також ті основні засоби, які суб'єкти господарювання не мають змоги використовувати для своєї діяльності у зв'язку із їх розміщенням у зоні ведення бойових дій. У цьому випадку підприємства можуть продовжувати нараховувати амортизацію таких об'єктів для відшкодування втрат від морального старіння або ж тимчасово вивести їх з експлуатації.

Найбільш вразливими від впливу різних факторів із зовнішнього середовища є малий та середній бізнес. Для його підтримки на період дії воєнного стану урядом було введено ряд послаблень. Зокрема, запровадження добровільної сплати ЄП, звільнення від сплати ЄСВ за себе та за мобілізованих працівників, зменшення ставки ЄП з 5% до 2%. Окрім того, було скасовано штрафи за несвоєчасну подачу звітності та сплату податків, а також нарахування пені.

Поруч із цим, працівники і далі можуть отримати безстрокову відпустку без збереження заробітної плати. Про-

те, роботодавцю було надано право відмовити працівника у отриманні всі інших видів відпусток, крім відпустки по вагітності та пологах. На фоні активної фази мобілізації, велика кількість працівників була змушена залишити свої робочі місця для виконання свого військового обов'язку. Для підтримки роботодавців, державою розроблено механізм відшкодування ЄСВ за мобілізованих працівників, проте на момент дослідження він не був до кінця регламентований в частині подання звітності по таких працівниках. Окрім того, змін зазнав порядок розрахунку середньої заробітної плати мобілізованих працівників, шляхом виключення із розрахункового періоду днів, за які відсутні дані щодо нарахованої заробітної плати.

Ключовими новаціями по ПДВ було зміна порядку реєстрації ПН та розрахунків коригувань до них в ЄРПН. Так, за всі наступні місяці, крім лютого 2022 року, в яких діяв правовий режим воєнного стану, платники податку формують свої ПЗ та ПК на основі оформлених згідно діючого законодавства первинних документів. При цьому механізм бюджетного відшкодування припиняє роботу на аналогічний період. Проте, через значні проблеми із адмініструванням ПДВ головою податкового комітету Верховної Ради України вже анонсовано скасування цих новацій.

Досліджений нами перелік нововведень не є вичерпним. Очевидно, що допоки воєнний стан триватиме, держава та бізнес будуть максимально намагатись адаптувати свою діяльність під нові умови. Які наступні правила ведення бухгалтерського обліку будуть запроваджені, які скасовані, а також їх наслідки для точності та повноти ведення обліку вони матимуть залишається наразі питанням відкритим.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 04.05.2022).
2. Клименко М. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки. Юридична Газета Online. 2022. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zivnitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html> (дата звернення 04.05.2022).
3. Озерова О. Майно юрособи забрали на потреби оборони: що з обліком та податками. Головбух. 2022. №10. URL: <https://egolovbuh.mcfra.ua/960396> (дата звернення 04.05.2022).
4. Семенченко Ж. Нарухування та сплата ЄСВ у воєнний час: актуальні питання. Професійний бухгалтер. 2022. №11. URL: <https://ibuhgalter.net/material/1301/25855> (дата звернення 04.05.2022).
5. Догадіна О. Трудові відносини в умовах воєнного стану за новим законом. Expertus: кадри. 2022. URL: https://1k-vip.expertus.ua/?utm_source=letter_client&utm_medium=letter&utm_campaign=EKA_VIP_demo_04.05.2022&utm_content=1483901357&utm_term=demo#/document/16/33311/ (дата звернення 04.05.2022).
6. Морозовська Г. Амортизація основних засобів під час воєнного стану: нарахувати чи ні. Група Ком-

паній Баланс. 2022. URL: <https://balance.ua/uteka/article> (дата звернення 04.05.2022).

7. Куртенко С. ПДВ у воєнний час. Професійний бухгалтер. 2022. 11. URL: https://ibuhgalter.net/material/1301/25851?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=rassylka_PB_novuj_nomer_&utm_content=1294897753 (дата звернення 04.05.2022).

8. ПДВ в умовах воєнного стану. Державна податкова служба України. 2022. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/576814.html> (дата звернення 05.05.2022).

9. Журавська І. Зміни в розрахунку середньої заробітної плати: оновлено Порядок № 100. Liga 360. 2022. URL: <https://interbuh.ligazakon.net/article?id=145428&edition=100> (дата звернення 05.05.2022).

10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 17.03.2022 р. № 2120-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення 05.05.2022).

11. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 01.04.2022 р. № 2173-IX. Liga 360. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T222173.html (дата звернення 05.05.2022).

12. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2136-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення 05.05.2022).

13. Мінфін нагадав порядок бухобліку гуманітарної допомоги. Liga 360. URL: <https://interbuh.ligazakon.net/article?id=145431&edition=100> (дата звернення 06.05.2022).

14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 р. № 2118-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення 06.05.2022).

15. Влада обіцяє відновити реєстрацію податкових накладних найближчим часом. Бухгалтер 911. 2022. URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1065162.html> (дата звернення 07.05.2022).

References:

1. President of Ukraine (2022), Decree "On the imposition of martial law in Ukraine, available at: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (Accessed 04 May 2022).

2. Klymenko, M. (2022), "Accounting during the war: what will happen to reporting and how to optimize taxes", Yurydychna Hazeta Online, [Online], available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zi-zvitnistyuta-yak-optimizuvati-podatki.html> (Accessed 04 May 2022).

3. Ozerova, O. (2022), "The property of legal entities was confiscated for the needs of defense: what about

accounting and taxes", Holovbukh, [Online], vol. 10, available at: <https://egolovbukh.mcfra.ua/960396> (Accessed 04 May 2022).

4. Semenchenko, Zh. (2022), "Accrual and payment of SDRs in wartime: current issues", Profesijnyj bukhhalter, [Online], vol. 11, available at: <https://ibuhgalter.net/material/1301/25855> (Accessed 04 May 2022).

5. Dohadina, O. (2022), "Labor relations in martial law under the new law", Expertus: kadry, [Online], available at: https://1k-vip.expertus.ua/?utm_source=letter_client&utm_medium=letter&utm_campaign=EKA_VIP_demo_04.05.2022&utm_content=1483901357&utm_term=demo#/document/16/33311/ (Accessed 04 May 2022).

6. Morozovs'ka, H. (2022), "Depreciation of fixed assets during martial law: to accrue or not", Hrupa Kompanij Balans, [Online], available at: <https://balance.ua/uteka/article> (Accessed 04 May 2022).

7. Kurtenok, S. (2022), "VAT in wartime", Profesijnyj bukhhalter, [Online], vol. 11, available at: https://ibuhgalter.net/material/1301/25851?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=rassylka_PB_novuj_nomer_&utm_content=1294897753 (Accessed 04 May 2022).

8. State Tax Service of Ukraine (2022), "VAT in martial law", available at: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/576814.html> (Accessed 05 May 2022).

9. Zhuravs'ka, I. (2022), "Changes in the calculation of the average wage: updated Order № 100", Liga 360, [Online], available at: <https://interbuh.ligazakon.net/article?id=145428&edition=100> (Accessed 05 May 2022).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Concerning the Effect of Norms for the Period of Martial Law", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (Accessed 05 May 2022).

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine on the administration of certain taxes during martial law, state of emergency", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T222173.html (Accessed 05 May 2022).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On the organization of labor relations in martial law", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (Accessed 05 May 2022).

13. Liga 360 (2022), "The Ministry of Finance reminded of the procedure for accounting for humanitarian aid", available at: <https://interbuh.ligazakon.net/article?id=145431&edition=100> (Accessed 06 May 2022).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine on the peculiarities of taxation and reporting during martial law", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (Accessed 06 May 2022).

15. Accountant 911 (2022), "The authorities promise to resume registration of tax invoices in the near future", available at: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1065162.html> (Accessed 07 May 2022).

Стаття надійшла до редакції 10.05.2022 р.